

Anna-Stina Knas

Kvinnan i Bränntjärn

Av Maria Sedell

Kvinnan i Bränntjärn

Det är midsommartid år 1841, det står till bröllop i Grangärde. Bruden och brudgummen är hemmahörande i Bränntjärn och Ljungeråsen, Grangärde socken. Bruden är Anna Stina Knas. Dotter till soldaten Anders Matsson Knas och Kristina Maria Flodman. Brudgummen är Anders Ersson, son till Erik Andersson och Anna Larsdotter i Ljungeråsen. De tillhör de fattiga, de som är beroende av tillfälliga påhugg här och där.

Men ett ståtligt bröllop blir det. Vid denna tid hör nämligen Ljungeråsen och Lövkullen samman i ett "kalaslag". När kalas ska hållas bjuds alla in som bor i kalaslagets område. Den som inte kommer med förning får ändå äta av det som andra medfört. Allt är så pass väl tilltaget att det finns kalasmat i överflöd.

I kalaslaget finns vid denna tid tio hästar tillsammans, det blir ett ståtligt bröllopsfölje. Det drar fram på väl upptrampade stigar mot Olsjön över Låsberget. Spelman Per Jansson i Lövkullen, "Lövkull-Pelle", rider före och spelar fiol; brudparet kommer efter på varsina lånta hästar, därefter det övriga sällskapet. Vid Broby stannar foljet. Där vill "Kära Mor i Broby" låna ut sin guldkrona till bruden. Men Anna-Stina avböjer, hon väljer en myrtenkrona.

Medan "Kära Mor" kröner bruden och i övrigt ordnar med brudens utstyrsel, står "Lövkull-Pelle" och spelar i förstugan för allt vad strängar och stråke håller.

Tåget fortsätter till prästgården där vigseln förättas. Hemfärden sker i samma ordning. I rökstugan är förberett till kalas. Änkan Lisa Matsdotter är brudens faster, och traktens kalaskokerska. Hon har förberett allt. Man äter och gör det så trevligt man kan, men att dansa blir svårt i det lilla pörtet. Då och då går brudgummen ut med en flaska brännvin som han bjuder "knutgubbarna" på, såna som kommit för att se bruden men inte varit bjudna.

*

Bränntjärn, där Anna-Stina föds år 1822, är uppodlat av hennes farfar Mats Paulsson. Han var kolare, och en duktig stenarbetare som repare-
rade masugnspipan i Björnhyttan. Störväxt och stark blir han anlitad av
ett flertal arbetsgivare. En söndag när han var på väg till kyrkan hamna-
de han i slagsmål och blev dömd till spöstraff. Men bruket på Siljansnäs
köpte ut honom så att han kunde arbeta som vanligt utan att bli försva-
gad av spö.

Och inspektorn på Björnhytte bruk tyckte att han kunde få lite mark
i Bränntjärn och bygga där. Med sig hade han hustru Brita från Skinn-
skatteberg. Hon var kunnig i läsning. Ett av deras sex barn blir Anders.

Anders tar värvning och tilldelas namnet Knas. Anders Mattson blir
inte bara en säker skytt, utan det påstås att han själv är skottfri. Att kulor
inte biter på honom och att en trollkarl vid namn Libsson skall ha lärt
honom den konsten.

Knas deltar i strider i Tyskland, blir tillfångatagen i Wittenberg och
sitter på fästning, lyckas rymma. Aldrig träffas han av någon kula. Även
om de viner så nära att rockknappar skjuts bort, hatten skjuts sönder,
liksom klackarna under skorna. När svenskarna ska begrava de döda
fransmännen får de löfte att ta sådant som dessa burit med sig. Han
får med sig en bläckkopp och ett läderbälte som han gör om till ett par
hängslen.

Han tillhör de fyra soldater från Grangärde som återvänder hem av
de 24 som en gång drog ut i fält. Han berättar att i kriget fick man gå på
döda och halvdöda människor så som man går på veden i en milbråte.

*

Åren 1809-1815 är han placerad vid Västmanlands regemente, bor
i ett soldattorp i Grangärde. Efter vägen till och från regementet bru-
kar han stanna till vid en krog i Smedjebacken. Den drivs av Kristina
Maria Flodman, "Stina Maja". Allt oftare ses han där. Anders som har
en armskada begär avsked från soldattjänsten år 1815, då är han 29 år.
Stina Maja och Anders gifter sig, hon flyttar in i soldattorpet och bor
där tills 1820 då de flyttar till Bränntjärn där Anders är född. För att få
någon slags inkomst börjar han arbeta som profoss, Grangärdes siste,
ett yrke som innebär att ge spö- och risstraff åt människor som blivit
dömda. Hans lön är sex styver av varje matlag. Pengarna får han gå runt
och utkräva själv, han liksom klockaren. Man kan se honom med lånad
häst och vagn köra runt i bygden, eftersom många ställen ger lön i form

av matvaror, ibland till mångdubbelt högre belopp än taxan. Ibland brännvin. Vid 43 års ålder föder Stina Maja parets enda barn, en dotter som får namnet Anna-Stina.

*

Stina-Maja har bara en hand. På den andra sitter en krok. Hon hade fått värk i handen, som inte gick över och ingen kunde hjälpa. Till slut måste handen tas bort. En dag i sin barndom får Anna-Stina följa med sin mor Stina-Maja för att köpa foder åt boskapen. De kommer fram till Rönnerbergs Anders och han följer med dem ut till en lada för att väga upp deras foder. Han lägger märke till hur svårt Stina-Maja har att med bara ena handen packa ner fodret i säcken.

Plötsligt brister gubben ut i bitter gråt:

”Det där var ej ämnat åt däj utan åt Knasen, men han gick tydligen fri, och du, som svagare var, du fick det.”

Anna-Stina förvånas storligen över hans beteende. Händelsen fastnar i hennes minne. Så småningom får hon veta varifrån gråten kommit. Hennes far som varit profoss hade på något sätt förolämpat Rönnerbergs Anders. Det var nämligen inte ovanligt att människor gick med agg mot den som delat ut spö till socknens folk. Och Anders hade i hastigt mod beslutat sig för att sätta värk i den hand som delat ut spö. Men hämnden hade passerat Knas, han gick ju skottfri, och drabbat hans hustru.

*

Som ogift har Anna-Stinas make, Anders Ersson, bott hos sin mor i byn Ljungåsen. Tidigt faderslös har han fått ta hand om sina syskon. Han har arbetat åt kringliggande bönder, gjort milor åt Björnhyttan.

De bor i den mellersta av tre torparendomar däruppe längs åsen. I norränden ligger Hultingens gård och i söder Kull Jans. En gång har de ett sånt gräl mellan sig att Hultingen sätter trolldom på Kull Jan. Blodet strömmar ur näsan hans så att han håller på att förblöda.

Trögberg som kan stämna blod är för tillfället i Mattaoberget och kolar milor. Anders Ersson spanner för märren för att hämta Trögberg. När han passerar Hultingens kommer grannen ut. Han förstår vart Ersson är på väg och ber honom vända, "du hinner ändå aldrig fram!" Men Anders Ersson far vidare, och tar sig fram utan hinder. Ända till Massäcksbacken där det tar stopp. Hästen rör sig inte ur fläcken. Hultingens trollkonster har fått dem fast. Anders Ersson kliver ner från

vagnen för att se efter vad orsaken kan vara. Ställer sig så att han kan se framåt mellan hästens huvud och betselremmen. Där ligger någonting framför hästen. Det liknar ett stort svin. Han fattar då hästens huvud, och börjar gå före medan han leder honom framåt som om han tänker trampa på det han sett. Hästen sätter full fart, Anders Ersson hinner knappt kasta sig upp i släden, varpå färden fortsätter i sån hastighet att Anders fruktar för sitt liv.

Blödnigen på Kull Jan har stannat, förklarar Trögberg när Anders kommit fram. Du kan lugnt stanna kvar här i skogen hos mig över natten. Att Trögberg kan stämma blod frånvarande, det visar sig vara sant när Ersson är tillbaka igen i Ljungåsen.

*

Nygifta flyttar Anna-Stina Knas och Anders Ersson runt och arrenderar små ställen i Bringsjöberg och Trollberget. Anna-Stina bör akta sig för björn, i alla fall medan hon väntar barn. I Västra Bergslagens skogar fanns tämligen gott om vilda djur har faster Lisa berättat. När hon vallade kreatur i sin barndom på 1790-talet visade sig björn varenda dag i närheten av kreaturen. Då drog Lisa upp kjothyget och blottade baken som hon vände mot björnen. Den blev så skamsen att den lommade bort. Björnar var i allmänhet inte till mycket skada. Utom för havande kvinnor som Anna-Stina Knas.

Försommaren 1841 går hon havande med Kristina, sitt första barn. Tillsammans med en äldre kvinna befinner de sig vid Lövkullen för att röja undan kvistar och ris. Anna-Stina själv hör inte björnen men det gör den andra och blir rädd. Anna-Stina som är ung och oerfaren skrattar åt kvinnans rädsla och iver att skynda hemåt. Hon börjar driva Anna-Stina framför sig. Sina fötter sätter hon i den havandes fotspår för att förvilla björnen. När de kommit lyckligt tillbaks till Lövkullen förklarade gumman, att björnar känner igen havande kvinnor på doften och rövar bort dem i skogen.

År 1846, när deras tredje barn är på väg har Anders arbetat så mycket åt Hörksnäsbonden att denne stakar ut ett stort område på mossen i Bräntjärn. Detta lovar han skänka till Anders och Anna-Stina. Han ger ett muntligt löfte att de ska få bygga och bo där. Anders bygger en enkel stuga, 4 x 6 meter, med fåhus och lada till. Marken är sank, men han börjar dika ur. Anders tycker om jordbruk, han tycker om att ta fram ny odlingsmark. "Det ger belöning varje år, och så är det ej med annat arbete."

Men största delen av mossen är så sank att den inte bär en människa. Dag ut och dag in står Anders och dikar ut, våt och kall in på bara kroppen. Snart värker den av gikt och reumatism. Men arbetet väntar inte, inte på den som får barn att försörja, som har egna odlingar och nyröjningar och som dessutom för inkomstens skull måste arbeta åt kringliggande bönder, och åt bruket som behöver kolning. Barnen som de föder upp här blir: Kristina 1841, Johanna 1843, Sara 1846, Simon 1851, Adolf 1854.

*

En morgon kommer bud till Anna-Stina. Hon ska gå till Yxtjärns-gumman för Carl Persson i Sandudden vid sjön Norra Hörken. Gumman är anlitad av folket i både Grangärde och Ljusnarsberg. Hon har rykte om sig att kunna bota alla sådana värkar, som man "fastnat" för. Dessutom har hon förmågan att i en brännvinsflaska skåda både det förflutna och det kommande.

Carl Persson har fått så häftig värk i ena handen att han hela natten gått omkring på golvet och ropat. Men en religiös väckelse går genom finnmarken som gjort att Anna-Stina fått en mer levande tro på Gud. Såna som Yxtjärns-gumman har börjat anses stå i förbund med Satan, med vars hjälp de botar sjuka. Hon hamnar i uppror mot sig själv. Hennes barmhärtighet över Carl Persson kämpar mot hennes fruktan för Gud. Men hon går, trots att det anses som synd att gå i sådana ärenden. Hennes fruktan är så stor att hon tycker sig höra djävlar skälla och yla efter henne uppifrån bergen - när det bara är hundar.

På kvällen när hon kommer fram till Gåsborn har hon hastat genom tre socknar: Grangärde, Ljusnarsbergs och Säfsnäs. Så fort hon anlät till gumman är Carl Perssons värk borta. Det får hon veta efteråt. Nu ska hon ligga kvar över natten. Hon är rädd. Hennes rädsla minskar inte då hon ser att gumman lockar in sin stora svarta katt till kvällen. I Anna-Stinas tankar är katten i förbund med det mörka riket.

Sen hon sovit över i Yxtjärn berättar gumman för Anna-Stina hur Carl Persson varit på sjön i en eka, slintit och varit nära att falla i sjön. Den ena handen hade han råkat doppa i vattnet och svurit över detta. "Då bet näcken honom," säger gumman. "Om folk ville låta bli att svärja och i stället ha Gud för ögonen, så hände ej sådant där." Men Carl Perssons värk är för alltid borta.

Till alla "kloka" bör alltid medföras ett kvarter brännvin som de behöver för att kunna skåda i. En betalning tillkommer med en tolvskilling.

När gumman gjort från sig, vad som gällde Carl Persson, frågar hon Anna-Stina om hon har något brännvin med sig för egen del. ”Nej, hemma är ej något fel nu,” svarar Anna-Stina. Gumman skakar brännvinsbuteljen och svarar: ”Men det kunde ju vara roligt att se något ändå, för din egen del.”

Därefter berättar gumman för henne hur hon haft det och det är precis korrekt, och sedan hur hennes framtid kommer att se ut.

*

Alltmer plågas Anna-Stinas Anders av molande reumatisk värk. Det är 1850-tal och Anders Ersson försöker arbeta med sin värkande kropp. Ibland blir familjen utan mat i flera dygn. En sommardag år 1854 ror han sin eka över norra Hörken mot Hörks hytta för att få säd malen. På hemvägen blir han oförmögen att röra ena armen, medan munnen blir snedvriden och mållös. Årorna hamnar i vattnet och själv driver han iland vid Hjärtröseudde. Folket förstår att han fått slag. De tänder en eld och lägger honom intill och ger en hård brödbit att tugga på för att försöka få ordning på munnen. Redan samma natt återfår han en del av talförmågan. Nästa dag plaskar han ekan bort till Stora Sand. Han börjar gå hemåt.

Samtidigt börjar Anna-Stina gå honom till mötes uppifrån Bränntjärn. Hon har väntat oroligt därhemma och känner att Anders behöver hennes hjälp med säcken. Äldsta dottern Kristina får vakta nyfödde Adolf, född 17 maj. Hon tar snabbaste vägen ner mot Hörken, viker till vänster innan torpet där kolaren och blodstämman Tallback-Jan bor. Den vägen tar hon, och möter sin Anders vid Storsandmossbuskfallet. Stavriden, sned, och vanskapt i munnen, svårt att prata.

Anders Ersson blir sängliggande, inte mycket att ha i arbete. Han blir lite bättre men inte bra. Han ber henne söka upp gumman vid Yxtjärn igen för att få hjälp. Gumman förklarar att hennes make inte ”fastnat” för sina plågor, istället har de sitt ursprung i att han blivit blöt och kall när han stått i mossen och dikat, och mot sådant finns inga medel. ”Så det är ej värt, att han söker mer. Men då du kommer hem, så tror han ej vad du säger, utan han söker, så länge han lever.” Men i brännvinet kan hon se Anna-Stinas svårigheter i hemmet. Istället för att kräva den obligatoriska tolvskillingen i betalning, bjuder hon Anna-Stina torkad fisk som förning hem.

En natt när Anna-Stina går upp för att hjälpa ett av barnen har Anders fått slag igen och blivit liggande. Han fryser, han vill komma närmare

elden. Räcker ut en hand för att ta tag i henne, vill säga något men får inte ur sig något ljud. En rysning genomfar Anna-Stina när hon inser att den här gången har någonting allvarligare hänt. Hon tänder en eld åt honom och ger något att tugga på eftersom munnen är så sned.

De sista fyra åren är Anders i stort sett oförmögen till arbete. Hon samlar benbitar som hon bränner, stöter sönder, och blandar i maten. Bröd finns inte på långa tider. Svarthavre och frusen säd är familjens kost, och ibland ingenting. En gång har hon 24 skilling, pulsar de fem kilometerna genom snön till Rikkenstorp med snöskor på fötterna för att köpa lite potatis som hon släpar hem i snön. En annan gång när Anders fått slag och ligger mållös sitter familjen isolerad och utan mat i flera dygn mitt i ett väldigt snöoväder. Anna-Stina kommer ingenstans. En skomakare går förbi, och i hans spår kan Anna-Stina pulsa till Norra Hörksnäs och låna lite mjöl.

Sista året blir Anders sängliggande. Barnen måste ut på vägarna som tiggare. ”Tiggarresorna” blir allt längre. De späntar stickor, som Anna-Stina drar genom snön på en kälke genom skogen, ut på isen över Hörken, och ner till Grängesberg för att sälja för 3 öre styck i gruvan. Ett flertal gånger säger Hörknäsbonden upp familjen från Bränntjärnstorpet eftersom de varken kan arbeta eller betala arrende.

Den 6 mars 1858 dör Anders Ersson, 44 år gammal. Anna-Stina ärver ett rökpörte, några uthus, två getter, 1,3 tunnland myråker och 0,4 tunnland slog. På endast några år har hon nu mist sin mor, far, sin egen man och den två månader gamla dottern Greta, och är nu ensam i ett rökpörte med fem barn.

*

Hörknäsbonden slår höet på Anna-Stinas ängar och behåller det själv. Han säger återigen upp henne från Bränntjärnstorpet. Inga papper blev ju skrivna vid tillträdet, och inte heller gäller urminnes hävd för det endast tretton år gamla torpet. Hon stämmer honom till tinget. Hörknäsbonden uteblir, gång på gång. Tills hösten 1860, då han erkänner att han slagit hö vid Bränntjärn men att marken tillhör honom. Han förlorar och får böta.

Bränntjärnstorpet ligger alldeles intill socken- och länsgränsen mellan Kopparbergs och Örebro län. Björnhytte Bruk köper skogen av kronan, så att gränserna rätas ut och Bränntjärn hamnar på brukets mark. Tidigare har skogen varit kronans recognitionsskog, som bruket kunnat disponera mot en avgift. Men Svanberg, inspektör på bruket,

vill ha enbart arbetskraft på sin skog, sådan som kan kola och komma bruket till nytta. Därför ska änkor som Anna-Stina Knas bort.

Han börjar med hennes faster Lisa, som tvångsflyttas till Ljungåsen, hon som levt i en liten stuga vid Bräntjärn och varit Anna-Stinas hjälp och stöd. Anna-Stina själv låter han varken få fattigunderstöd, få hugga ved i skogen, köpa ved som är huggen i skogen, eller ha djur som betar på skogen.

För att få lite inkomst till sig och de fem barnen hyr Anna-Stina år 1862 ut en liten stuga på sina ägor åt Baddo-Lasse med familj. Hans huvudnäring är tiggeri, men hans plan är att bli skogvaktmästare och ta över Bräntjärn. Inför Svanberg påstår han att Anna-Stina stjälar ved och annat från brukets skog.

Snart låter bruket uppföra ett skogvaktarboställe på hennes mark, där en Gustav Hammar tar plats. År 1861 stämmer hon bruket till tinget för att de skördat en av hennes åkrar och byggt ett skogvaktarboställe där. Hon kräver ersättning för skörden och att de ska ta bort byggnaderna.

Anna-Stina vinner. Bruket döms att ersätta henne för säd och hö samt att flytta byggnaderna.

*

År 1862 stämmer Svanberg Anna-Stina. Hon måste lämna torpet, det som hon blivit uppsagd ifrån flera gånger. När Svanberg anländer till tinget har han glömt de handlingar som ska styrka hans sak. Dessutom för han brukets talan utan fullmakt. Anna-Stina å sin sida visar genom boupppteckningen efter sin far Anders Mattsson, att hennes mark ligger både norr och söder om läns- och sockengränsen. Bruket förlorar. Tinget dömer dessutom bruket att betala alla rättegångskostnader.

Snart stämmer Anna-Stina bruket igen eftersom Svanberg tänker sätta hennes familj på bar backe. Nu kräver hon istället äganderätt till sitt hem genom att åberopa urminnes hävd, samt kräver ersättning för skador på åkrar. Vid tinget bevisar Svanberg brukets äganderätt. Anna-Stina förlorar. Dock ska hon ersättas för skador på åkrar, eftersom ingen dom ännu fallit om äganderätten till torpet. Åter stäms Anna-Stina till tinget. Nu för att hon haft djur på skogen. Det kan bli Baddo-Lasse och hans hustru vittna om. Olaga betning på brukets mark. Bruket kräver återigen omedelbar avflyttning. Anna-Stina bekräftar att hon haft en ko, en kviga och två får på skogen, men att torpet varit i släktens ägo sedan urminnes tid och även betesrätten.

Skador på skogen går inte att bevisa, men betesrätt har hon inte.

Häradsrätten dömer Anna-Stina Knas till fyra dagars fängelse på vatten och bröd, eller att betala böter. Och att omedelbart avträda torpet. Pengar till böter har hon inte.

Hon får möjlighet att i hovrätten försöka bevisa urminnes hävd, att Bränntjärntorpet varit med rå och rör inhägnat och att hon därmed har äganderätten. Båda parter förbereder sig noga och möts i hovrätten i februari 1865. Svanberg har med sig en karta som inte visar ett spår av bosättning vid Bränntjärn före 1793 när Mats Pålsson slog ner bopålar där. Anna-Stina visar skriftligt intyg på att torpet 1801 varit inhägnat. Dessvärre kan hennes vittnen bara berätta att Mats Pålsson varit förste bosättaren. I februari 1865 döms familjen Knas att slutgiltigt frånträda torpet och betala rättegångskostnader, 86 riksdaler. Bara några år tidigare betalade Björnhytte Bruk 27 riksdaler för hela rekognitionsskogen med 10 hemman därtill.

*

När det ser som mörkast ut för Anna-Stina Knas får hon en idé. Hon river sin fars rökpörte, och flyttar alltsammans 40 meter. Bygger upp det igen, nu till en svenskstuga med skorsten. Exakt på gränsen mellan Grangärde och Ljusnarsbergs socken, mellan Kopparbergs län och Örebro län. Ingen myndighet är intresserad av att försöka samordna en process med den envisa kvinnan i Bränntjärn.

Rättegångarna som tagit fem år har gett Björnhytte Bruk dåligt rykte. Några små åkrar och lite kärrmark har man vunnit, utan att kunna flytta på en fattig änka. Ensam har hon visserligen inte orkat motstå bruket, mycken hjälp i sin kamp mot överheten har hon haft av de drygt hundra byborna i trakten.

Baddo-Lasse flyttar bort från ägora år 1866. Han varken får torpet eller blir skogvaktare, och drunknar i sjön Hörken. Skogvaktaren Gustav Hammar dör och hans stuga flyttas.

Inspektor Svanberg har levt som oinskränkt härskare på Björnhyttan. Han påstås ha slagit ihjäl mjölnardrängen Olof Matssons son från Lärkheden. Även Svart-Heddas make i Räfåla. Vid Silken var Svanberg bokhållare. Människorna där drabbades även de av hans elakhet. De beslutar sig för att straffa honom. En natt går de utklädda till kvinnor mot Svanbergs gård. Där för de oljud för att narra ut honom. Han kommer ut till dem i tofflor och nattrock. Kvinnorna visar sig vara handfasta män som för ner Svanberg till sjön och sätter honom på en kälke. Där står

skridskoåkare beredda. De tar hand om kälken och gubben och för honom mitt ut på sjön. Där lämnar de honom att kravla sig hem över den hala isen bäst han kan.

År 1872 kommer Vingåkersbonden "Lille Pelle" körande med en stor sprittunna utefter vägen. Svanberg går ut för att klå upp bonden, men blir själv så illa sparkad att han aldrig tillfrisknar. Till sist dör han under eder och förbannelser mot läkaren för att denne inte kan hjälpa honom.

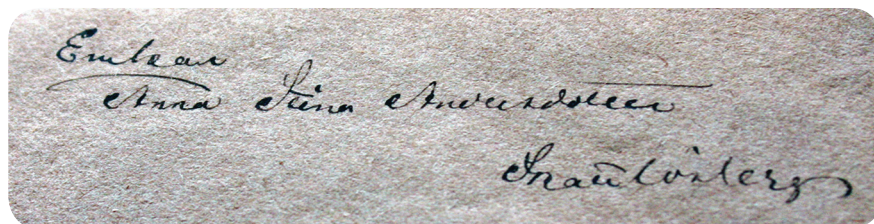
*

Anna-Stina Knas ser sina barn växa upp i sitt Bränntjärnstorp. Kristina gifter sig och blir nybyggare i Kestina, Johanna gifter sig i Klenshyttan, Sara och Simon emigrerar. År 1884 flyttar Anna-Stina till Skattlösberg till sonen Adolf. Sex år senare säljer hon sitt Bränntjärn. Anna-Stina dör vid 81 års ålder den 2 januari 1904. Innan dess har hon berättat för sonen om allt det som hände de åren hon stred för Bränntjärn, och mer därtill.

Och Adolf nedtecknade allt detta till eftervärlden. Och till sin egen son Dan Andersson.

"År 1919 under sommaren erhöll jag genom Anna-Stinas röst till mig en natt – icke dröm – följande upplysning:

"Ja ä i himmeln å har all ting."

Emblean
Anna Stina Andersson
Skattlösberg

Texten är underlag för en berättarföreläsning.

Berättare Maria Sedell
Cello Andreas Jacobsson

Föreläsningen bokas via maria@sedell.se eller 070-443 39 87.
Info: www.sedell.se

Textbearbetning Staffan Ekegren
Foto Maria Sedell
Layout Annika Söderman

Tack till Nils Holmdahl för all hjälp och sakkunskap

Källor

Stora delar av materialet är bearbetning av Adolf Anderssons anteckningar.

Dan Andersson Sällskapet: Adolf Anderssons självbiografi från 1885.
Malung 1996

Hellerström, Erik: Dan Anderssons härstamning. Udevalla 1981

Holmdahl, Nils: Adolf Andersson, Dan Anderssons far. Udevalla 1982

Holmdahl, Nils: Striden om Bränntjärn. Rikkenstorp 1994

Med stöd av Länsstyrelsen, Örebro län

Länsstyrelsen
Örebro län